

امید تحصیلی با پیشرفت و انگیزه تحصیلی با نقش واسطه‌ای خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متأهل

مژگان غلامی پور^۱

افسانه توحیدی^۲

قاسم عسکرزاده^۳

چکیده

هدف پژوهش، بررسی رابطه امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی با نقش واسطه‌ای خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان متأهل دوره اول و دوم متوسطه شهرستان بافق یزد به روش توصیفی و از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری را کلیه دانش‌آموزان متأهل دختر دوره اول و دوم متوسطه تشکیل دادند که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از معدل نیم‌سال اول تحصیلی، پرسش‌نامه میزان انگیزه به تحصیل، مقیاس امیدواری حوزه‌های خاص سیمپسون، و پرسش‌نامه خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان استفاده شد، نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد که امید تحصیلی به طور مستقیم و معنادار با پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی رابطه دارد و خوش‌بینی تحصیلی نقش واسطه‌ای با پیشرفت تحصیلی ندارد، ولی با انگیزه تحصیلی نقش واسطه‌ای را دارد، نتیجه

۱ کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، بخش روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان

۲ استادیار روان‌شناسی تربیتی، بخش روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان دانشگاه

شهید باهنر کرمان

۳ دانشیار، روان‌شناسی عمومی، بخش روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان

دانشگاه شهید باهنر کرمان

گرفته می شود که امید تحصیلی به طور مستقیم می تواند در بهبود پیشرفت تحصیلی دانش - آموزان دختر متأهل مؤثر باشد و انگیزه به تحصیل را در آنان با توجه به خوش بینی تحصیلی به طور مستقیم و غیرمستقیم افزایش دهد.

کلید واژه ها: پیشرفت تحصیلی، انگیزه تحصیلی، امید تحصیلی، خوش بینی تحصیلی، دانش آموزان متأهل

مقدمه

پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهم ترین عامل ها و نشان دهنده موفقیت هر نظام آموزشی است، زیرا بیانگر میزان بهره وری و یادگیری آنان از آموزش است (قاسمی، عابدینی، و عابدینی، ۱۳۹۵). پیشرفت تحصیلی یکی از شاخص های مهم ارزیابی نظام آموزشی محسوب می شود که تمامی کوشش و کنش های این نظام، در واقع برای جامه عمل پوشاندن منوط به این امر است. آموزش یادگیرندگان در کلیه سطوح به منظور تغییر رفتار، افکار، نگرش ها و مهارت های آنان صورت می گیرد و نهایتاً در قالب پیشرفت تحصیلی سنجیده می شود (شریفی، گنجی، هاشمیان، و نجفی زند، ۱۳۹۰). پیشرفت تحصیلی میزان دستیابی فراگیران به اهداف آموزشی از پیش تعیین شده فرض می شود (هاج و ملین^۱، ۲۰۱۰) که می توان برای آن ملاک های گوناگونی در نظر گرفت که مشهورترین آن میانگین نمرات کل است (بتل و لوئیس^۲، ۲۰۰۲) که به عنوان یکی از مشخصه های بسیار مهم در پیش بینی وضعیت آتی از لحاظ کسب صلاحیت و مهارت های علمی و عملی مورد استفاده قرار می گیرد (دیویس، وینسلر، و میدلتون^۳، ۲۰۰۰). همواره علل و عوامل مختلفی را می توان در پیشرفت تحصیلی مد نظر قرار داد و یکی از این عوامل امید تحصیلی است و در نظر گرفتن بیش از ۲۰ سال پژوهش در زمینه امید بیانگر این امر است که دانش آموزان امیدوارتر در تحصیل و زندگی، از دانش آموزان کمتر امیدوارتر

1- Hodge & Mellin

2- Battle & Lewis

3- Davis, Winsler, & Middleton

عملکرد بهتری را نشان می‌دهند. فکر امیدوار نشان‌دهنده این اعتقاد است که می‌توان مسیر اهداف را پیدا کرد و باعث انگیزه استفاده از آن مسیر می‌شود و در نتیجه امید جهت‌دهنده احساسات و رفاه مردم و جزئی ضروری از شادی و موفقیت در زندگی است (اسنایدر، رند، و سیگمون^۱، ۲۰۰۲؛ اسنایدر، لوپز، شوری، راند، و فلدمن^۲، ۲۰۰۳). امید از راه تحصیل می‌تواند یادگیرنده را نسبت به زندگی و داشتن آینده‌ای بهتر و پویا مهیا سازد و ارتباط تنگاتنگی با پیشرفت تحصیلی داشته باشد. استاد جعفری (۱۳۷۹). بر اساس یافته‌های پژوهشی عنوان می‌کند که بین امید به آینده از راه تحصیل و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای مثبت وجود دارد و هم‌چنین پژوهش خمیس^۳ (۲۰۱۳) نشان داد که کودکان امیدوار به آینده از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردارند. نتایج سایر پژوهش‌های زیادی نیز رابطه مثبت و معنادار بین امید تحصیلی پیشرفت تحصیلی را مورد تایید قرار داده‌اند (آیدین و ولکان^۴، ۲۰۱۴؛ پهلوان خسروی، صادقلو، بای، رجنی، و ملکی، ۱۳۹۵؛ تسانن - موران، میتچل و مور، ۲۰۱۳؛ دی، هانسون، مالتبی، و وود^۵، ۲۰۱۰؛ رادمنش و اسدی فر، ۱۳۹۰؛ ساپیو^۶، ۲۰۱۰؛ صادقی، ویسکرمی، و چهری، ۱۳۹۵؛ فلدمن و کابوتا^۷، ۲۰۱۵؛ ملکی، ۱۳۹۵).

انگیزه تحصیلی انگیزه روان‌شناختی فراگیری است که با اثرگذاری بر انواع مختلف فعالیت‌های تحصیلی به تمایل یادگیرنده برای رسیدن به هدف‌های تحصیلی اشاره دارد. این سازه با حصول آگاهی از چگونگی تأثیر فرایندهای شناختی - انگیزشی فر بر فعالیت‌هایی که برای پیشرفت تحصیلی وی اهمیت دارند برآورد می‌شود (علایی خرایم، نریمانی،

-
- 1- Snyder, Rand, & Sigmon
 - 2- Snyder, Lopez, Shorey, Rand, & Feldman
 - 3- Khamis
 - 4- Aydin & Volkan
 - 5- Day, Hanson, Maltby, Proctor, & Wood
 - 6- Sapio
 - 7- Feldman & Kobota

و علایی خرایم، ۱۳۹۱). کلارک و شروت^۱ (۲۰۱۰) اظهار کردند که انگیزه تحصیلی به انگیزه‌ها، نیازها و عاملی گفته می‌شود که باعث حضور یادگیرنده در محیط‌های آموزشی و کسب مدرک تحصیلی می‌گردد. روول و هونگ^۲ (۲۰۱۳) انگیزه را پایه و اساس مهم توسعه علمی دانش‌آموزان تعریف می‌کنند. با انگیزه تحصیلی یادگیرندگان تحرک لازم را برای به پایان رساندن موفقیت آمیز یک تکلیف، رسیدن به هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود دنبال می‌کنند تا بالاخره بتوانند موفقیت لازم را در امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی کسب نمایند. در حوزه آموزشی انگیزه را می‌توان یک عامل سه بعدی در نظر گرفت که شامل باورهای یک شخص درباره توانایی او برای انجام یک فعالیت است، دلایل و اهداف فرد برای انجام هر کاری را می‌توان مرتبط با همان فعالیت و واکنش‌های عاطفی مرتبط با آن دانست.

پژوهش‌ها نشان دادند که در دوره‌های تحصیلی، دوره متوسطه از نظر انگیزه تحصیلی اهمیت خاصی دارد (یوسفی، قاسمی و فیروزنیا، ۱۳۸۸) و بنابراین ارتباط نقش امید تحصیلی را با انگیزه تحصیلی نشان داده می‌شود. در پژوهشی مشخص شد که باورهای امید و خوش‌بینی می‌توانند انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان را مورد پیش‌بینی قرار دهند و امید متغیری است که با انگیزش تحصیلی رابطه دارد (کیافر، کارشکی، و هاشمی، ۱۳۹۳). هم-چنین نتایج پژوهش شریفی (۱۳۹۳) بیانگر این امر است که امید با انگیزش تحصیلی معنادار است و نتایج پژوهش اناری‌نژاد، حدادان، علمایی، و منوچهری نسب (۱۳۹۴) نیز نشان داد که باورهای امید با انگیزه و تلاش دانش‌جویان رابطه مثبت و معناداری دارند. پارک و پترسون^۳ (۲۰۰۳) خوش‌بینی را نوعی نگرش مثبت به جهان اطراف و مسائلی که به طور روزمره در زندگی افراد رخ می‌دهد تعریف می‌کنند. سلیگمن و چیکسین

1- Clark & Shoroth

2- Rowell & Hong

3- Park & Peterson

می‌هالی^۱ (۲۰۰۰) معتقدند ایمان به آینده و خوش‌بینی اقدامات یک فرد را در رسیدن به اهداف تحت تأثیر قرار می‌دهد و انسان خوش‌بین همواره به سمت روشن زندگی نگاه می‌کند، تسانن- موران، بانکل، میشل و مور^۲ (۲۰۱۳) خوش‌بینی تحصیلی را مجموعه‌ای از باورها در مورد نقاط قوت و ظرفیت مدارس تعریف می‌کنند که تصویری غنی از عوامل انسانی را ارائه می‌نماید و به گونه‌ای کارآمدی، اعتماد و تأکید تحصیلی را در قالب یک مفهوم ترکیب می‌کند.

از آنجا که تربیت و آموزش دانش‌آموزان از مهم‌ترین اهداف نهاد آموزش و پرورش محسوب می‌شود و این نهاد، سالانه منابع انسانی و مالی هنگفتی را صرف آنان می‌کند با قرار دادن دانش‌آموزان در مسیر تربیتی درست به اهداف خود دست می‌یابد، بنابراین خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان از جمله مواردی است که در هموار نمودن این مسیر مؤثر است و خوش‌بین بودن آنان به نظام آموزشی را می‌توان از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی آنان دانست، دانش‌آموز خوش‌بین با دید مثبت به آینده می‌تواند برای خود هدف تعیین کند و با برنامه ریزی در رسیدن به اهداف خود گام بردارد و چنین فردی نه تنها بر خود، بلکه بر اطرافیان، همکلاسی‌ها و حتی کارکنان مدرسه نیز تأثیر می‌گذارد (ایران مهر و گیتی پسند، ۱۳۹۵). قابل توجه است که معلم در فضا و بافت مدرسه که یک نظام اجتماعی گسترده است، انجام وظیفه می‌کند لذا عوامل مربوط به خوش‌بینی تحصیلی ترکیبی از تأثیرات شخص، کلاس و مدرسه است که بر دانش‌آموز اثر می‌گذارد (بدری گرگری، بیرامی و غلامی، ۱۳۹۳). در این راستا پژوهش‌های متعددی رابطه مثبت و معناداری خوش‌بینی تحصیلی را با پیشرفت تحصیلی مورد تأیید قرار دادند (اسمیت و هوی^۳، ۲۰۰۷؛ بول و میشل^۱، ۲۰۱۲؛ سیدیکوه، لاسائل- ریچی، گلاس، و دیاز^۲، ۲۰۰۶؛ عباسیان، ۱۳۹۳؛ علیزاده دارابی، ۱۳۹۱؛ مرادی، واعظی، فرزانه، و میرزایی، ۱۳۹۳).

1- Seligman & Csikszentmihalyi

2- Tschannen-Moran, Bankole, Mitchell, & Moore

3- Smith & Hoy

انگیزش ناشی از نیاز و تمایلاتی است که موجب انرژی بخشیدن به رفتار و هدایت آن می‌شود (مایرز^۳، ۲۰۰۴). انگیزش در فرایند آموزش و یادگیری بسیار مهم است، به گونه‌ای که یکی از پیش‌نیازهای اساسی یادگیری است و تأثیر فراوانی بر عملکرد افراد دارد و خوش-بین بود دانش‌آموزان نسبت به امر تحصیل می‌تواند انگیزه تحصیلی آن‌ها را بالا برد. در پژوهشی، نشان دهنده رابطه معنادار خوش‌بینی تحصیلی با انگیزه تحصیلی است (باستانی و اکبری، ۱۳۹۴)، در حالی که پژوهش‌های دیگر، نتیجه متناقضی از رابطه خوش‌بینی تحصیلی و انگیزش تحصیلی را بیان کرده‌اند (عمادی و گنجی خانکهدانی، ۱۳۹۵).

خوش‌بینی در بخش‌های مختلف زندگی افراد دارای جایگاه بسیار مهمی است و نقش آن در سلامت روح و روان حائز اهمیت است و می‌تواند میزان موفقیت و پیشرفت افراد را افزایش دهد (ستایش، ۱۳۹۴). خوش‌بینی تحصیلی را می‌توان خوش‌بینی آموزشی یا علمی نامید که به تمایلات شخصی یک فرد، نگرش عمومی، داشتن حس مثبت نسبت به آینده مربوط نمی‌شود بلکه خاص آموزش و یادگیری است (هوی، تارتر، و ولفولک هوی^۴، ۲۰۰۶). در پژوهش‌های متعددی رابطه مثبت و معنادار امید و خوش‌بینی تأیید گردیده است (دریکوند و جایروند، ۱۳۹۴). حتی پژوهش دیگری نشان داد که آموزش شناختی ارتقای امید به عنوان مداخله‌ای مؤثر موجب افزایش خوش‌بینی و انگیزش پیشرفت دانش‌جویان شده است (زارع، ۱۳۹۵). و یافته‌های پژوهش‌های دیگر همگی مؤید این مطلب است که بین امید و خوش‌بینی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد (آسپینوال و لیف^۵، ۲۰۰۲؛ کاری، اسنایدر، کوک، روبی، و رهم^۶، ۱۹۹۷). با توجه به پژوهش‌های انجام گرفته که به صورت مجزا، به بررسی رابطه امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی، انگیزه تحصیلی و خوش-

1- Bevel & Mitchell

2- Siddique, LaSalle-Ricci, Glass, & Diaz

3- Myers

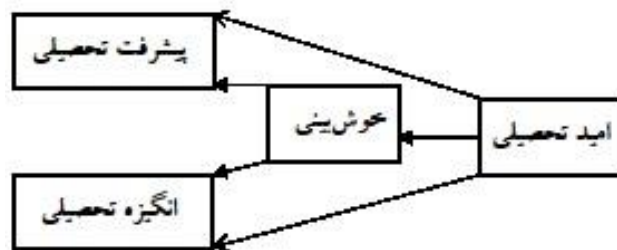
4- Hoy, Tarter, & Woolfolk Hoy

5- Aspinwall & Leaf

6- Curry, Snyder, Cook, Ruby, & Rehm

بینی تحصیلی پرداخته‌اند و تاکنون پژوهشی نقش واسطه‌ای خوش‌بینی تحصیلی با امید تحصیلی، پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی را در دانش‌آموزان، به ویژه دانش‌آموزان دختر متأهل دوره اول و دوم متوسطه مورد بررسی قرار نداده است؛ این سؤال مطرح است که آیا خوش‌بینی می‌تواند نقش واسطه‌ای بین امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی ایفا کند؟

با توجه به این رویکرد، الگوی مفهومی متغیرهای پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.



شکل ۱. الگوی مفهومی پژوهش

فرضیه‌های پژوهش

- امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد.
- امید تحصیلی با انگیزه تحصیلی رابطه دارد.
- خوش‌بینی تحصیلی در رابطه با امید تحصیلی و پیشرفت تحصیلی نقش واسطه‌ای دارد.
- خوش‌بینی تحصیلی در رابطه با امید تحصیلی و انگیزه تحصیلی نقش واسطه‌ای دارد.

روش پژوهش

پژوهش توصیفی از نوع تحلیل مسیر است. جامعه آماری را کلیه دانش‌آموزان متأهل دختر دوره‌های اول و دوم متوسطه مشغول به تحصیل شهرستان بافق یزد در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بودند که با استفاده از جدول مورگان از بین ۲۴۰ دانش‌آموز دختر متأهل به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. رده سنی از ۱۴ تا ۱۹ سال با میانگین ۱۶/۸۷ و انحراف معیار ۱/۰۹ ($16/87 \pm 1/09$) و به تفکیک پایه تحصیلی در پایه اول ۳۰ نفر (۲۰٪)،

پایه دوم ۲۵ نفر (۱۸٪)، پایه سوم ۴۲ نفر (۳۰٪)، و پایه چهارم ۴۷ نفر (۳۲٪) بودند. داده‌ها توسط آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (تحلیل مسیر) به کمک SPSS نسخه ۲۳ به همراه AMOS تحلیل شدند.

ابزار اندازه‌گیری

جهت سنجش پیشرفت تحصیلی از معدل نیم سال اول سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ استفاده شد. جهت سنجش انگیزه تحصیلی از پرسش نامه میزان انگیزه به تحصیل قلبی پور و بهرامی حصاری (۱۳۷۳)؛ به نقل از یارمحمدزاده و فیض‌اللهی، (۱۳۹۵) دارای ۴۰ سؤال استفاده شد. شیوه نمره‌گذاری سؤال‌های ۱، ۳، ۷، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۱، ۳۴، ۳۵ و ۴۰ در مقیاس لیکرت (کاملاً موافقم: ۱، موافقم: ۲، نظری ندارم: ۳، مخالفم: ۴، کاملاً مخالفم: ۵) نمره داده می‌شوند و نمره‌گذاری سایر سؤال‌ها به صورت معکوس است. روایی محتوایی پرسش نامه صاحب نظران (اساتید) مورد تایید قرار گرفته و به دلیل تایید همسانی درونی سؤال‌های این آزمون دارای روایی سازه است (کارشکی، مؤمنی مهمویی، و قریشی، ۱۳۹۳). یارمحمدزاده و فیض‌اللهی (۱۳۹۵) روایی محتوایی پرسش نامه را توسط صاحب نظران (دانشگاه) مورد تایید قرار داده و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر روایی محتوایی پرسش نامه توسط صاحب نظران (معلمان) ۰/۷۱ و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد.

برای سنجش امید تحصیلی مقیاس امیدواری حوزه‌های خاص ویژه بزرگسال (ADSH) ۲ استفاده شد که در اصل توسط سیمپسون ۳ (۱۹۹۹) با اقتباس از مقیاس امیدواری اسنایدر تدوین شده (اسنایدر، جیونز و سیمپسون ۴، ۱۹۹۷) و در ایران توسط احمدی طهور سلطانی، کرمی نیا، احدی و مرادی (۱۳۹۰) هنجار یابی شده است. مقیاس

-
- 1- Cronbach's alpha
 - 2- adult domain-specific hope scale (ADSH)
 - 3- Sympson
 - 4- Snyder, Cheavens, & Sympson

ADSH ۴۸ گویه دارد که در آن فرد اهمیت و میزان رضایت خود را در شش حوزه زندگی (اجتماعی، تحصیلی، روابط عاشقانه، خانوادگی، شغلی، و اوقات فراغت) در مقیاس لیکرت از یک تا هشت (کاملاً اشتباه: ۱ تا کاملاً درست: ۸) درجه‌بندی می‌شود. نمره هر حوزه با جمع کردن نمره ۸ گویه داخل آن حوزه محاسبه می‌شود (بین ۸ تا ۶۴). نمره کل بین ۴۸ تا ۳۸۴ است که با جمع نمرات ۴۸ گویه حاصل می‌گردد (احمدی طهور سلطانی و همکاران، ۱۳۹۰). مقیاس ADHD دارای همسانی درونی کافی است و آلفای کرونباخ بدست آمده در خرده مقیاس‌های اصلی با دامنه‌ای از ۰/۸۶ تا ۰/۹۳ است. تحلیل عاملی وجود شش خرده مقیاس را بر اساس مطالعه روایی سیمپسون مورد تأیید قرار داد. ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های امیدواری اجتماعی (۰/۸۵)، تحصیلی (۰/۸۳) پایایی پرسش‌نامه در پژوهش با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۰ و ۰/۹۲ به دست آمد و روایی محتوایی آن توسط صاحب‌نظران مورد تأیید واقع شده است (صداقتی و امانی، ۱۳۹۵). در پژوهش حاضر فقط از سؤال ۹ تا ۱۶ که خاص حوزه تحصیلی هستند، استفاده شده که روایی محتوایی آن توسط صاحب‌نظران (معلمان) ۰/۸۱ و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمد.

برای سنجش خوش‌بینی تحصیلی از پرسش‌نامه خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموز که توسط تسانن-موران، و همکاران (۲۰۱۳) با ۲۸ گویه ساخته شده، استفاده شد. این پرسش‌نامه دارای سه خرده مقیاس تأکید تحصیلی دانش‌آموزان (۸ گویه)، اعتماد دانش-آموزان به معلمان (۱۰ گویه) و احساس هویت دانش‌آموزان نسبت به مدرسه (۱۰ گویه) با نمره گذاری براساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (خیلی کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴، خیلی زیاد: ۵) است. تسانن-موران و همکاران (همان) برای مقیاس روایی مطلوبی را گزارش کرده و پایایی خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۹۶، و ۰/۹۷ به دست آوردند. مرادی و همکاران (۱۳۹۳) پایایی هر یک از خرده مقیاس‌ها را به ترتیب برابر ۰/۹۱، ۰/۸۶،

۰/۸۹، و برای کل ابزار ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر روایی محتوایی صاحب- نظران (معلمان) ۰/۸۵ و پایایی آن باروش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد.

یافته‌ها

در بخش توصیفی شاخص‌های میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی متغیرها و در بخش استنباطی نیز نتایج به دست آمده از بررسی مدل و آزمون فرضیه‌ها ارائه شده است.

یافته‌های توصیفی

نتایج داده‌های توصیفی پیشرفت تحصیلی، امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی و خوش‌بینی تحصیلی در جدول شماره ۱، ارائه شده است.

جدول ۱. نتایج میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
پیشرفت تحصیلی	۱۷/۰۳	۱/۸۶	۱۱/۱۴	۱۹/۹۸
امید تحصیلی	۵۰/۳۶	۸/۴۵	۳۰	۶۴
انگیزه تحصیل	۷۲/۳۳	۱۲/۷۶	۴۱	۱۰۵
خوش‌بینی تحصیلی	۸۹/۴۹	۱۸/۳۸	۳۴	۱۳۰

بر اساس داده‌های مندرج در جدول شماره ۱، میانگین و انحراف معیار گروه نمونه برای پیشرفت تحصیلی ($17/03 \pm 1/86$)، امید تحصیلی ($50/36 \pm 8/45$)، انگیزه تحصیلی ($72/33 \pm 12/76$) و خوش‌بینی تحصیلی ($89/49 \pm 18/38$) است.

ارزیابی مفروضه‌های تحلیل مسیر

جدول شماره ۲ بررسی آماره‌های چولگی ۱ و کشیدگی ۲ از ملاک‌های متداول برای تعیین نرمال بودن داده‌ها را نشان می‌دهد.

1- skewness

2- kurtosis

جدول ۲. شاخص‌های آماری، چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

شاخص‌های آماری متغیرها	چولگی	انحراف معیار چولگی	کشیدگی	انحراف معیار کشیدگی	ضریب تحمل	تورم واریانس (VIF)
امید تحصیلی	-۰/۲۷	۰/۲۰	-۰/۸۷	۰/۴۰	۰/۷۵	۱/۳۳
انگیزه تحصیلی	۰/۱۶	۰/۲۰	-۰/۲	۰/۴۰	۰/۶۲	۱/۵۹
خوش بینی تحصیلی	۰/۲۲	۰/۲۰	۰/۰۶	۰/۴۰	۰/۷۰	۱/۴۱
پیشرفت تحصیلی	-۰/۵۹	۰/۲۰	-۰/۰۸	۰/۴۰	متغیر ملاک	متغیر ملاک

جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که ارزش‌های کشیدگی و چولگی هیچ یک از متغیرها از محدوده +۲ و -۲ خارج نیستند. این مطلب بیانگر آن است که توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش از نرمال بودن تک متغیری انحراف آشکاری ندارند. هم‌چنین نتایج این جدول نشان می‌دهد که مفروضه هم‌خطی بودن بین متغیرهای پیش‌بین پژوهش نیز رعایت شده است زیرا که مقادیر ضریب تحمل کمتر از ۰/۱ و مقادیر عامل تورم واریانس برای هر یک از متغیرهای پیش‌بین بالاتر از ۱۰ نیست.

جدول شماره ۳ همبستگی متغیرهای مشاهده شده در پیشرفت تحصیلی، امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی و خوش‌بینی تحصیلی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

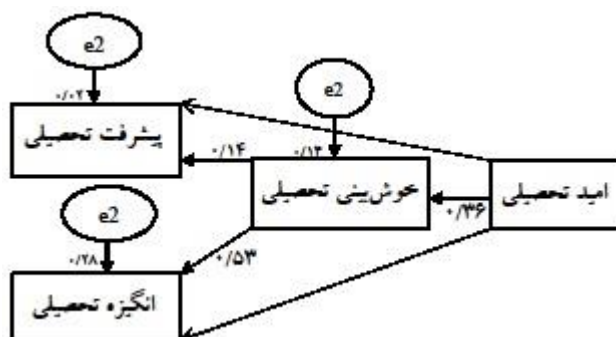
متغیرها		۱	۲	۳	۴
۱	امید تحصیلی	۱			
۲	انگیزه تحصیلی	۰/۴۸**	۱		
۳	خوش بینی تحصیلی	۰/۳۶**	۰/۵۲**	۱	
۴	پیشرفت تحصیلی	۰/۱۸**	۰/۲۵**	۰/۴۵**	۱

$p \leq 0.01$ **

همان گونه که نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد بین متغیرهای پژوهش همبستگی معناداری وجود دارد: امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ($r=0/18, p=0/01$)، همبستگی انگیزه تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ($r=0/25, p=0/01$)، همبستگی خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ($r=0/45, p=0/01$).

یافته های استنباطی

شکل ۲. نمودار مدل اولیه پژوهش به همراه ضرایب مسیر استاندارد را نشان می دهد.



شکل ۲. مدل اولیه پژوهش به همراه ضرایب مسیر استاندارد

پیش از بررسی برازندگی مدل؛ ضرایب مسیرهای مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل فوق مورد بررسی قرار گرفتند. با توجه به نتایج بدست آمده؛ ضریب مسیر استاندارد برای امید تحصیلی به خوش بینی تحصیلی ($\beta=0/36, p<0/01$)؛ ضریب مسیر استاندارد برای خوش بینی تحصیلی به پیشرفت تحصیلی ($\beta=0/53, p<0/01$)؛ معنادار بوده است. در حالی که ضریب مسیر استاندارد ضریب مسیر استاندارد برای خوش بینی تحصیلی به انگیزه تحصیلی ($\beta=0/14, p<0/09$) معنی دار نبوده است.

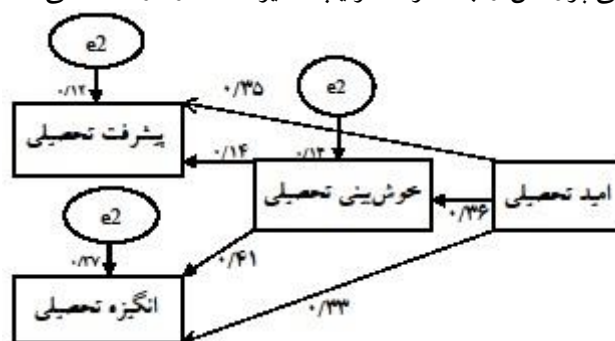
ارزیابی مدل

برای تعیین کفایت برازندگی الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر، از الگویابی معادلات ساختاری (SEM) و از شاخص های کای اسکوئر ۱ (خی دو) (χ^2)، نیکویی برازش ۱ (GFI)،

1- chi-square

نیکوویی برازش اصلاح شده ۲ (AGFI)، برازش افزایشی ۳ (IFI)، توکر-لویس ۴ (TLI)، برازش تطبیقی ۵ (CFI)، برازش هنجار شده ۶ (NFI)، و ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد ۷ (RMSEA) استفاده شده است. نتایج بدست آمده از برازش مدل پیشنهادی اولیه نشان داد که داده‌ها با مدل برازش مطلوبی ندارند. برای رسیدن به برازش بهتر، ابتدا مسیر غیرمعتادار خوش‌بینی تحصیلی به پیشرفت تحصیلی حذف شد. در گام بعدی برای رسیدن به برازش مطلوب مسیر جدید امید تحصیلی به انگیزه تحصیلی و امید تحصیلی به پیشرفت تحصیلی بر اساس پیشنهاد نرم‌افزار به مدل اضافه گردید.

شکل ۳، مدل نهایی پژوهش را به همراه ضرایب مسیر استاندارد را نشان می‌دهد.



شکل ۳. نمودار نهایی پژوهش به همراه ضرایب مسیر استاندارد

- 1- goodness-of-fit index
- 2- adjusted goodness-of-fit index
- 3- incremental fit index
- 4- tucker Lewis index
- 5- comparative fit index
- 6- normed fit index
- 7- root mean squared error of approximation

جدول ۴ نتایج برازش مربوط به الگوهای فرضی اولیه و نهایی با داده‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۴. برازش الگوی پیشنهادی و الگوی نهایی با داده‌ها بر اساس شاخص‌های برازندگی

شاخص‌های الگو	χ^2	df	χ^2/df	GFI	AGFI	IFI	TLI	CFI	NFI	RMSEA
مدل اولیه	۳۷/۰۱	۳	۱۲/۳۳	۰/۸۸	۰/۳۶	۰/۶۷	۰/۸۲	۰/۶۶	۰/۶۵	۰/۲۸
مدل نهایی	۰/۸۳	۲	۰/۴۱	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۱

مندرجات جدول شماره ۴، همه شاخص‌های ارائه شده برازش کامل مدل ارائه شده را نشان می‌دهد. بهترین حالت برای برازش مدل این است که مجذور کای معنادار نباشد، ولی از آن جا که درجه آزادی را در بر دارد، لذا برای نمونه‌های با حجم بالا، به طور معمول مجذور کای معنادار می‌شود، حتی اگر مدل برازش نداشته باشد. از آنجا که در اکثر موارد این شاخص معنادار است، پیشنهاد شده به جای شاخص مجذور کای از شاخص دیگری به نام مجذور کای نسبی ۱ استفاده شود. مقادیر مجذور کای نسبی نزدیک به ۲ و کمتر ملاک قراردادی برازندگی مدل به حساب می‌آیند. با توجه به مندرجات این جدول در مدل نهایی نسبت مجذور کای - دو به درجه آزادی یا مجذور کای نسبی (۰/۴۱)، شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰/۹۹، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) برابر با ۰/۹۸، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) برابر با ۰/۹۹، شاخص توکر-لوئیس (TLI) برابر با ۰/۹۸، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰/۹۹ و شاخص ریشه میانگین مجذورات خطا (RMSEA) برابر با ۰/۰۱ هستند.

جدول ۵. ضرایب مسیرهای مستقیم و سایر پارامترهای اندازه‌گیری متغیرهای مدل نهایی را نشان می‌دهد.

1- relative χ^2

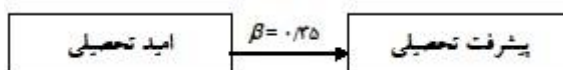
جدول ۵. پارامترهای اندازه‌گیری روابط مستقیم مورد بررسی در دانش‌آموزان

مسیر	β	B	SE	نسبت بحرانی	معناداری
امید تحصیلی \leftarrow خوش بینی تحصیلی	۰/۳۶	۰/۸۱	۰/۱۷۲	۴/۷۰	$p < ۰/۰۱$
امید تحصیلی \leftarrow انگیزه تحصیل	۰/۳۳	۰/۵۲	۰/۱۴۲	۳/۶۶	$p < ۰/۰۱$
خوش بینی تحصیلی \leftarrow انگیزه تحصیل	۰/۴۱	۰/۵۶	۰/۰۹۴	۵/۹۵	$p < ۰/۰۱$
امید تحصیلی \leftarrow پیشرفت تحصیلی	۰/۳۵	۰/۶۱	۰/۱۲۷	۴/۸۰	$p < ۰/۰۱$

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول شماره ۵، ضرایب رگرسیون استاندارد به دست آمده برای مسیرهای باقی مانده در مدل نهایی معنادار هستند. بر مبنای ضرایب به دست آمده در مورد فرضیه‌های مستقیم تدوین شده است.

بررسی فرضیه‌های مستقیم

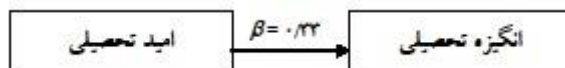
شکل ۳ مسیر و ضریب استاندارد مسیر امید تحصیلی به پیشرفت تحصیلی را در مدل را نشان می‌دهد.



شکل ۳. ضریب استاندارد مسیر امید تحصیلی به پیشرفت تحصیلی

با توجه به نتایج به دست آمده ضریب مسیر امید تحصیلی به پیشرفت تحصیلی ($\beta = ۰/۳۵$) با نسبت بحرانی ($۴/۸۰$) در سطح $p \leq ۰/۰۱$ معنادار است. این یافته فرضیه اول مدل ساختاری پیشنهادی را تأیید می‌کند.

شکل ۴ مسیر و ضریب استاندارد مسیر امید تحصیلی به انگیزه تحصیلی را در مدل را نشان می‌دهد.



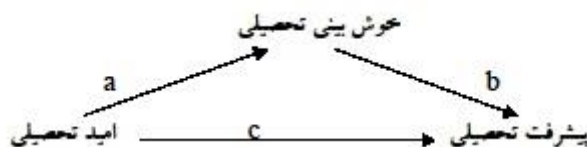
شکل ۴. مسیر و ضریب استاندارد مسیر امید تحصیلی به پیشرفت تحصیلی

با توجه به نتایج به دست آمده ضریب مسیر امید تحصیلی به انگیزه تحصیل ($\beta = ۰/۳۳$) با نسبت بحرانی (۳/۶۶) در سطح $۰/۰۱$ ($p \leq$) معنادار است. این یافته فرضیه دوم مدل ساختاری پیشنهادی را تأیید می کند.

بررسی فرضیه های میانجی گرانه

یکی از اهداف عمده در بررسی مدل بررسی نقش میانجی گرانه و واسطه ای بین متغیرها است. در مدل پیشنهاد شده در پژوهش حاضر خوش بینی تحصیلی به عنوان میانجی گر بین امید تحصیلی با انگیزه تحصیل و پیشرفت تحصیلی بود که با برنامه آماری پیشنهادی توسط هیزا (۲۰۱۳) مورد بررسی قرار گرفت.

این فرضیه که خوش بینی تحصیلی در رابطه با امید تحصیلی و پیشرفت تحصیلی نقش واسطه ای دارد را در شکل شماره ۵ نشان داده شده است.



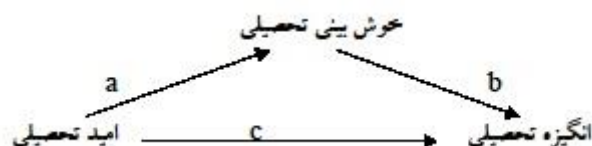
شکل ۵. نقش واسطه ای خوش بینی تحصیلی در رابطه با امید تحصیلی و پیشرفت تحصیلی جدول شماره ۶، اثر کل، غیر مستقیم و مستقیم امید تحصیلی روی پیشرفت تحصیلی را نشان می دهد.

جدول ۶. اثر کل، غیر مستقیم و مستقیم امید تحصیلی روی پیشرفت تحصیلی

معناداری	حد بالا	حد پائین	اثر	مسیر	اثر
$p < ۰/۰۵$	۰/۱۱	۰/۰۴	۰/۰۷	$(a*b + c)$	کل
$p < ۰/۰۵$	۰/۱۱	۰/۰۳	۰/۰۷	c	مستقیم
$p < ۰/۰۵$	۰/۰۱	-۰/۰۱	۰/۰۱	$a*b$	اثر غیر مستقیم

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول شماره ۶، اثر غیر مستقیم امید تحصیلی روی پیشرفت تحصیلی از طریق خوش بینی تحصیلی ۰/۰۰۱ است که براساس حد پائین (۰/۰۱-) و حد بالا (۰/۰۱) و با توجه به این که ضریب حد بالا و پائین هم علامت نیستند، می توان گفت اثر غیر مستقیم معنادار نیستند. هم چنین اثر مستقیم امید تحصیلی روی پیشرفت تحصیلی ۰/۰۷ است که با توجه به حد بالا (۰/۱۱) و حد پائین (۰/۰۳) معنادار است. در مجموع اثر کلی امید تحصیلی روی پیشرفت تحصیلی ۰/۰۱ با توجه به حد بالا (۰/۱۱) و حد پائین (۰/۰۴) معنادار است.

این فرضیه که خوش بینی تحصیلی در رابطه با امید تحصیلی و انگیزه تحصیلی نقش واسطه‌ای دارد در شکل شماره ۶ نشان داده شده است.



شکل ۶. نقش واسطه‌ای خوش بینی تحصیلی در رابطه با امید تحصیلی و انگیزه تحصیلی

جدول شماره ۷، اثر کل، غیر مستقیم و مستقیم امید تحصیلی روی انگیزه تحصیلی را نشان می دهد.

جدول ۷. اثر کل، غیر مستقیم و مستقیم امید تحصیلی روی انگیزه تحصیلی

اثر	مسیر	اثر	حد پائین	حد بالا	معناداری
کل	$(a*b + c)$	۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۹۴	$p < ۰/۰۵$
مستقیم	c	۰/۵۰	۰/۲۸	۰/۷۱	$p < ۰/۰۵$
اثر غیر مستقیم	$a*b$	۰/۲۲	۰/۱۱	۰/۳۵	$p < ۰/۰۵$

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول شماره ۷، اثر غیر مستقیم امید تحصیلی روی انگیزه تحصیل از طریق خوش بینی تحصیلی ۰/۲۲ براساس حد پائین (۰/۱۱) و حد بالا (۰/۳۵)

معنادار است. هم‌چنین اثر مستقیم امید تحصیلی روی انگیزه تحصیلی ۰/۵۰ است که با توجه به حد بالا (۰/۷۱) و حدپائین (۰/۲۸) معنادار است. در مجموع اثر کلی امید تحصیلی روی انگیزه تحصیلی (۰/۷۲) با توجه به حد بالا (۰/۹۴) و حد پائین (۰/۵۰) معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

تابع پژوهش حاضر، با توجه به مدل ارائه شده اصلی پژوهش نتایج به دست آمده ضریب مسیر استاندارد برای امید تحصیلی به پیشرفت تحصیلی ($\beta=0/35$, $p \leq 0/01$) معنادار است، که فرضیه اول را تأیید می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش آیدین و ولکان (۲۰۱۴)، استادجعفری (۱۳۷۹)، پهلوان خسروی و همکاران (۱۳۹۵)، خمیس (۲۰۱۳)، دی و همکاران (۲۰۱۰)، رادمنش و اسدی فر (۱۳۹۰)، ساپیو (۲۰۱۰)، صادقی و همکاران (۱۳۹۵)، فلدمن و کابوتا (۲۰۱۵)، و ملکی (۱۳۹۵) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت مطابق با نظریه امید اسنایدر، امید یک ساختار شناختی - انگیزشی است که از سه مؤلفه اصلی هدف، عامل و گذرگاه تشکیل شده است. با توجه به اهمیت امید در زندگی تحصیلی دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی آن‌ها موجب امیدواری برای ادامه تحصیل در دانشگاه و داشتن شغل مناسب با توانایی آن‌ها و در نهایت داشتن یک زندگی موفق می‌شود. امید تحصیلی زمینه ساز موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. سطوح بالای امید منجر به پیشرفت در مدرسه و در نهایت در امر تحصیل می‌شود (اسنایدر و همکاران، ۲۰۰۳). هم‌چنین نتایج پژوهش دی و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد که امید تنها پیش‌بینی کننده پیشرفت تحصیلی است و قدرت پیش‌بینی کننده آن حتی از متغیرهایی هم‌چون هوش، شخصیت و پیشرفت تحصیلی قبلی بالاتر است و دانش‌آموزان دارای سطوح امید بالاتر از انگیزش زیادی برای پیشرفت تحصیلی برخوردار بوده و در طول تحصیل علاوه بر افزایش معلومات خویش مسائل موجود در راه تحصیل را چالشی در نظر می‌گیرند که قابل حل است (عیسی‌زادگان، میکائیلی و مروئی میلان، ۱۳۹۳).

با توجه به نتایج به دست آمده ضریب مسیر استاندارد برای امید تحصیلی به انگیزه تحصیلی ($\beta = ۰/۳۳$ ، $p \leq ۰/۰۱$) معنادار است، که فرضیه دوم را تأیید می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های اناری نژاد و همکاران (۱۳۹۴) شیخی، محسنی مقدم، و شاهمرادی (۱۳۹۳) کاری و همکاران (۱۹۹۷) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که رفتار هر فردی ناشی از انگیزه او است و انگیزه به طور مستقیم در چگونگی انجام یک فعالیت نقش دارد، حتی در امر یادگیری و آموزش نیز داشتن انگیزش تحصیلی تعیین کننده کیفیت و کمیت بسیاری از متغیرهای تحصیلی است (مظلومی محمودآباد، احرام پوش، ثروت، و عسکر شاهی، ۱۳۸۹). انگیزه نیرویی است که توسط هدف، هدایت و به برانگیختگی افراد منجر و ادامه رفتار را تادستیابی به هدف موجب می‌شود (محمدی درویش بقال، حاتمی، اسد زاده، و احدی، ۱۳۹۲). روان‌شناسان تربیتی از انگیزش به عنوان یکی از مؤثرترین عوامل موفقیت تحصیلی نام می‌برند و امید عاملی است که می‌تواند این انگیزش را در افراد به وجود می‌آورد که آن‌ها را برای رسیدن به موفقیت تشویق می‌کند و باعث تلاش آن‌ها برای دستیابی به موفقیت و پیشرفت تحصیلی می‌شود (خرمایی و کمری، ۱۳۹۶).

با توجه به نتایج به دست آمده، اثر غیر مستقیم امید تحصیلی روی پیشرفت تحصیلی از طریق خوش‌بینی تحصیلی معنادار نیستند. بنابراین فرضیه سوم پژوهش مبنی بر نقش غیر مستقیم امید تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی رد و نتیجه گرفته می‌شود که خوش‌بینی تحصیلی نقش واسطه‌ای بین امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ندارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت خوش‌بینی اگرچه نیروی مثبتی را در فرد ایجاد می‌کند اما معمولاً چون بدون برنامه‌ریزی، عمل و غلبه بر موانع است امکان ایجاد انگیزه ضروری برای رسیدن به هدف مطلوب و پیشرفت را فراهم نمی‌کند و حداقل انرژی مثبت را فراهم می‌کند بنابراین می‌توان گفت که خوش‌بینی شاید شرط لازم را برای پیشرفت تحصیلی باشد، اما شرط کافی نیست. اسنایدر معتقد است افراد خوش‌بین اعتقاد دارند که چیزهای مثبتی برای آنها اتفاق خواهد افتاد اما لزوماً برنامه‌ریزی روشنی برای رسیدن به چیزهایی که می‌خواهند ندارند و

چنانچه به اجبار با موانعی که زندگی سرراه آنان قرار می‌دهد روبرو شوند احساس ناکامی می‌کنند، اما امید خود به تنهایی قادر است هدف، اراده و قدرت راهیابی جهت رسیدن به پیشرفت و هدف را در افراد پر امید ایجاد نماید (بهاری، ۱۳۹۰). در این راستا نتایج پژوهش‌هایی نظیر دریکوند و جایروند (۱۳۹۴) زارع (۱۳۹۵) لویز و کر (۲۰۰۶) اسپینوال و لیف (۲۰۰۲) و پترسون (۲۰۰۰) نیز به همین نتیجه دست یافته‌اند که خوش‌بینی تحصیلی در رابطه بین امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی نقش واسطه‌ای ندارد.

با توجه به نتایج به دست آمده، اثر غیر مستقیم امید تحصیلی روی انگیزه تحصیلی از طریق خوش‌بینی تحصیلی معنادار است. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر نقش غیر مستقیم امید تحصیلی بر انگیزه تحصیلی تأیید می‌شود. یافته‌ای که رابطه غیر مستقیم امید تحصیلی را روی انگیزه تحصیلی از طریق خوش‌بینی تحصیلی نشان دهد یافت نشد. ولی با یافته‌هایی که رابطه بین روی انگیزه تحصیلی از طریق خوش‌بینی تحصیلی را نشان دهند وجود دارد که این نتیجه همسو با یافته‌های باستانی و اکبری (۱۳۹۴)، کیافر و همکاران (۱۳۹۳)، پیرزهی و بهروان (۱۳۹۲)، سیدیکوه و همکاران (۲۰۰۶)، هوی و همکاران (۲۰۰۶)، و اسمیت و هوی (۲۰۰۷) است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که امید و خوش‌بینی برای نکته تأکید می‌کنند که افراد امیدوار و افراد دارای خوش‌بینی بالا اطمینان کامل دارند که به اهداف آینده‌شان خواهند رسید، همین اطمینان کامل منجر به افکار مثبت می‌شود و این افکار مثبت نیز انگیزه بیشتر و هیجانات مثبت را به وجود می‌آورند و منجر به دستیابی فرد به اهدافش خواهد شد (راندا، ۲۰۰۹). لذا چنین به نظر می‌رسد نگرش مثبتی که از امید و خوش‌بینی نشأت می‌گیرد بر عملکرد تحصیلی و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و به‌سزایی داشته باشد و خوش‌بین بودن نسبت به آینده انگیزه به تحصیل علم و دانش را در دانش‌آموزان فزونی می‌بخشد.

هر پژوهشی دارای محدودیت‌ها و کاستی‌هایی است و پژوهش حاضر نیز از این قاعده مستثنی نیست: از آن‌جا که پژوهش در بافق یکی از شهرستان‌های استان یزد صورت گرفته است و نگاه سنتی به ازدواج دختران در سن پایین رواج دارد تعمیم نتایج آن به سایر مناطق باید با احتیاط صورت گیرد. نیافتن پژوهشی در رابطه با متغیرهای پژوهش روی دانش‌آموزان دختر متأهل، نداشتن دسترسی و سختی در یافتن نمونه آماری، نداشتن تمایل برخی از مدیران مدارس به ویژه دوره اول متوسطه در رابطه با پخش پرسش‌نامه‌ها در بین دانش‌آموزان متأهل و محدود شدن پژوهش به استفاده از ابزارهای خود گزارشی پرسشنامه ای همه از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر هستند. با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش پیشنهاداتی ارائه می‌شود: پژوهش‌های مشابهی در سایر مناطق که وضعیت فرهنگی مشابهی دارند، اجرا شود؛ پژوهش‌های مشابهی روی مردانی که دارای همسران جوان دانش‌آموز دارند اجرا شود تا ویژگی‌های جمعیت شناختی آنان مشخص شود؛ پژوهش‌هایی در مورد تأثیرات تاهل و تحصیل در سنین پایین همسران (زن یا مرد) روی فرزندان و خانواده‌های آنها با توجه به داشتن فرهنگ‌های خاص اجرا شود؛ در کنار ابزارهای کمی، سایر ابزارهای کیفی نظیر مشاهده و مصاحبه به منظور تفسیر دقیق‌تر داده‌ها به کار گرفته شود؛ مشاوران و مدیران آموزشی در راهنمایی و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دختران متأهل بیشتر توجه داشته باشند؛ کارگاه‌هایی جهت افزایش امیدواری، خوش‌بینی، و بررسی اثرات آن بر پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان دختر متأهل دوره متوسطه برگزار شود؛ کارگاه‌هایی جهت آموزش خانواده‌ها و همسران دانش‌آموزان متأهل در مورد اهمیت نقش آنان در ایجاد و تقویت انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی برگزار شود.

منابع

- احمدی طهور سلطانی، محسن، کرمی نیا، رضا، احدی، حسن، و مرادی، علیرضا. (۱۳۹۰). هنجاریابی، روایی و اعتبار مقیاس امیدواری حوزه های خاص در دانشجویان ایرانی. مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان، ۱۴(۲)، ۲۰-۱۶.
- استادجعفری، احمد (۱۳۷۹). بررسی رابطه امید به آینده از راه تحصیل و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر سال دوم دبیرستان. پایان نامه کارشناسی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- اناری نژاد، ع.؛ حدادان، ف.، علمایی، ز.، و منوچهری نسب، ن. (۱۳۹۴، ۱۵ خرداد ماه). نقش باورهای امید در پیش بینی انگیزش تحصیلی دانش جویان دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی، دانشگاه فرهنگیان فارس). دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی. تهران: مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار و مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، موسسه آموزش عالی مهر.
- ایران مهر، مسلم و گیتی پسند، زهرا (۱۳۹۵). یک پژوهش کیفی: بررسی عوامل مؤثر بر خوش بینی دانش آموزان به نظام آموزشی. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۷(۲۷)، ۱۰۵-۱۲۶.
- باستانی، فاطمه و اکبری، حمزه (۱۳۹۴، ۳۱ اردیبهشت ماه). بررسی رابطه بین باورهای مذهبی والدین با ایجاد خوش بینی و انگیزه تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر علی آباد کتول. همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت. زنجان: دانشگاه زنجان.
- بدری گرگری، رحیم؛ بیرامی، منصور؛ و غلامی، سمیه (۱۳۹۳). رابطه خوش بینی تحصیلی و جهت گیری هدف شغلی با رضایت شغلی معلمان. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۳۱(۱۲۲)، ۷۱-۹۰.
- بهراری، فرشاد (۱۳۹۰). مبانی امید و امید درمانی. تهران: انتشارات دانژه، چاپ اول.

پهلوان خسروی، حسین (۱۳۹۵، ۲۵ خرداد ماه). بررسی رابطه امید و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی دانش‌جویان. اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی و مطالعات اجتماعی ایران. قم: دبیرخانه دائمی کنفرانس. خرمایی، فرهاد و کمری، سامان (۱۳۹۶). ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس امید به تحصیل. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۵(۸)، ۳۷-۱۵.

دریکوند، پروین و جایروند، حمدالله (۱۳۹۴، ۱۹ آذر ماه). بررسی رابطه بین خوش‌بینی با امید به زندگی در دانش‌جویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز. سومین کنفرانس ملی روان‌شناسی و علوم رفتاری. تهران: مؤسسه آموزش عالی نیکان.

رادمنش، منصور؛ اسدی فر، ابراهیم؛ پوریا، جعفر، و مروئی میلان، فریبا (۱۳۹۰، ۲۰ آبان ماه). بررسی رابطه امید و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی و ساختار توانمند ساز در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سوم راهنمایی شهر ماکو در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰. ارائه در اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی. تهران: مؤسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راه کارهای دستیابی به توسعه پایدار.

زارع، حسین (۱۳۹۵). تاثیر آموزش شناختی ارتقای امید بر خوش‌بینی و انگیزش پیشرفت دانش‌جویان دانشگاه پیام نور. فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۴ (۱۳)، ۹۳-۸۵.

ستایش، احمد (۱۳۹۴). از خوش‌بینی تا خوشنودی، برگرفته از

<http://www.dl.karnil.com/book//2016/12/az-khoshbini-ta-khoshnodi->

[karnil.com_.pdf](http://www.dl.karnil.com/book//2016/12/az-khoshbini-ta-khoshnodi-karnil.com_.pdf)

شریفی، روناک (۱۳۹۳). بررسی تعیین‌کننده‌های فردی (امید، خودکارآمدی و صفات شخصیت) و اجتماعی (ارتباط مثبت با دیگران و حمایت اجتماعی) انگیزش تحصیلی دانش‌جویان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. ارومیه: دانشگاه ارومیه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

شریفی، نسترن؛ گنجی، حمزه؛ هاشمیان، کیانوش؛ و نجفی زند، جعفر (۱۳۸۹). مقایسه سهم هوش شناختی، خلاقیت، و هوش هیجانی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش-آموزان و دانشجویان در سطوح مختلف تحصیلی. فصلنامه تازه های روانشناسی صنعتی/سازمانی، ۲(۶)، ۱۷-۲۹.

شیخی، سعید؛ محسنی مقدم، فرشته؛ و شاهمرادی، مراد (۱۳۹۳). نقش باورهای امید و خوش بینی در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهرستان دهلران. ماهنامه علوم انسانی - اسلامی، ۱(۱۱)، ۱-۱۱.

صادقلو، محمد؛ بای، صادق؛ و رجنی، امیرعلی (۱۳۹۵). بررسی رابطه باورهای خود کارآمدی و امید به آینده با پیشرفت تحصیلی مطالعه موردی: دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر رامیان. فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۲(۱۲)، ۱-۲۴.

صادقی، مسعود؛ ویسکرمی، حسنعلی؛ و چهری، پرستو (۱۳۹۵). بررسی تأثیر آموزش امید بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان دختر کم توان ذهنی. فصلنامه تعلیم و تربیت استثنائی، ۱۶(۲)، ۳۱-۳۷.

صداقتی، عاطفه و امانی، ملاحظ (۱۳۹۵). ارتباط شادکامی و حیطة‌های خاص امیدواری سالمندان، با میزان استفاده از فضاهاى شهری. مجله روان‌شناسی پیری، ۲(۲)، ۸۱-۹۰.

عباسیان، حسین و حیدر زاده، سارا (۱۳۹۳). تبیین نقش خوش‌بینی تحصیلی و ساختار توانمند ساز در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. فصلنامه پژوهش‌های رهبری و مدیریت آموزشی، ۱(۲)، ۱۴۸-۱۶۵.

علایی خرایم، رقیه؛ نریمانی، محمد؛ و علایی خرایم، سارا (۱۳۹۱). مقایسه باورهای خود کارآمدی و انگیزه پیشرفت در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. مجله ناتوانی‌های یادگیری، ۱(۳)، ۸۵-۱۰۴.

علیزاده دارابی، فاطمه (۱۳۹۱). بررسی رابطه خوش‌بینی، سبک اسناد و رضایت از مدرسه با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر چهارم دبیرستان شهرستان ارومیه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. ارومیه: دانشگاه ارومیه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

- عمادی، محمد و گنجی خانکهدانی، مریم (۱۳۹۵، ۱۲ مرداد ماه). بررسی رابطه انگیزش تحصیلی و خوش‌بینی در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم ناحیه چهار اصفهان. اولین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم اجتماعی. تهران: شرکت فراز نت.
- عیسی‌زادگان، علی؛ میکائیلی منیع، فرزانه، و مروئی میلان، فیروز (۱۳۹۳). رابطه امید، خوش‌بینی و معنای تحصیلی دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی. مجله روان‌شناسی مدرسه، ۳ (۲)، ۱۳۷-۱۵۲.
- قاسمی، بنت‌الهدا؛ عابدینی، صدیقه؛ و عابدینی، مهنوش (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی و نظریه‌های مربوط به انگیزه آن در جامعه. فصلنامه پژوهش‌نامه مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی، ۱ (۲)، ۱۵۱-۱۱۷.
- کارشکی، حسین؛ مؤمنی مهمویی، حسین؛ و قریشی، بهجت (۱۳۹۳). مقایسه انگیزش تحصیلی و کیفیت زندگی دانش‌آموزان پسر مشمول ارزشیابی توصیفی با ارزشیابی سنتی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۱ (۳۱)، ۳۴۰-۳۳۰.
- کیافر، مریم‌سادات؛ کارشکی، حسین؛ و هاشمی، فرج (۱۳۹۳). نقش باورهای امید و خوش‌بینی در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی مشهد. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۲ (۶)، ۵۲۶-۵۱۷.
- محمدی درویش‌بقال، ناهید؛ حاتمی، حمیدرضا؛ اسدزاده، حسن؛ و احدی، حسن (۱۳۹۳). بررسی تأثیر آموزش راهبردهای خودتنظیمی (شناختی و فراشناختی) بر باورهای انگیزشی (انگیزش تحصیلی، خودکارآمدی و اضطراب آزمون) دانش‌آموزان دبیرستان. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۹ (۲۷)، ۴۶-۵۰.
- مرادی، کیوان؛ واعظی، مظفرالدین؛ فرزانه، محمد؛ و میرزایی، محمد (۱۳۹۳). رابطه خوش‌بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان مدارس متوسطه پسرانه مناطق ۶ و ۹ تهران. فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی، ۲ (۵)، ۷۰-۸۰.

مظلومی محمودآباد، سید سعید؛ احرام پوش، محمد حسین؛ ثروت، فرخ لقا؛ و عسکر شاهی، محسن (۱۳۸۹). بررسی میزان انگیزش تحصیلی و ارتباط آن با رفتارهای پرخطر بهداشتی در دانش‌جویان پسر. (۱۳۸۹). مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد، ۱۸(۳)، ۱۸۴-۱۹۰.

ملکی، زینب (۱۳۹۵، ۲۵ خرداد ماه). ابعاد امید و پیشرفت تحصیلی: نقش واسطه‌ای خود پنداشت تحصیلی. اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی و مطالعات اجتماعی ایران. قم: دبیر خانه دائمی کنفرانس.

یارمحمدزاده، پیمان و فیض‌اللهی، زهرا (۱۳۹۵). تبیین رابطه حمایت اجتماعی، انگیزه تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر تبریز و آذر شهر. فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۱(۶۱)، ۱۵۷-۱۶۹.

یوسفی، علیرضا؛ قاسمی، غلامرضا؛ و فیروزنیا، سمانه (۱۳۸۸). ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌جویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۹(۱)، ۷۹-۸۵.

Aspinwall, L. G., & Leaf, S. L. (2002). In search of the unique aspects of hope: Pinning our hopes on positive emotions, future-oriented thinking, hard times, and other people. *Psychological Inquiry*, 13(4), 276-288.

Aydin, B., Sari, S. V., & Şahin, M. (2015). Parental acceptance/involvement, self-esteem and academic achievement: The role of hope as a mediator. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3(4), 37-48. Retrieved from ERIC Documents (ED565585).

Battle, J. & Lewis, M. (2002). The increasing significance of class: The relative effects of race and socioeconomic status on academic achievement. *Journal of Poverty*, 6(2), 21-35. doi: 10.1300/J134v06n02_02

Bevel, R. K. & Mitchell, R. M. (2012). The effects of academic optimism elementary reading achievement. *Journal of Educational Administration*, 50(6), 773-787. Retrieved from ERIC Documents (ED522811).

Clark, M. H., & Schroth, C. A. (2010). Examining relationships between academic motivation and personality among college students. *Journal of*

- Learning and Individual Differences, 20(1), 19-24. doi: 10.1016/j.lindif.2009.10.002
- Curry, L. A., Snyder, C. R., Cook, D. L., Ruby, B. C. & Rehm, M. (1997). Role of hope in academic and sport achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 67-125.
- Davis, K. D., Winsler, A., & Middleton, M. (2006). Students' perceptions of rewards for academic performance by parents and teachers: Relations with achievement and motivation in college. *The Journal of Genetic Psychology*, 167(2), 211-20. doi: 10.3200/GNTP.167.2.211-220
- Day L., Hanson K., Maltby J., Proctor C., Wood A. (2010). Hope uniquely predicts objective academic achievement above intelligence, personality, and previous academic achievement. *Journal of Research in Personality*, 44(4), 550-553. doi: 10.1016/j.jrp.2010.05.009
- Feldman, B. D. & Kubota, M. (2015). Hope, self-efficacy, optimism and academic achievement: Distinguishing constructs of specificity in predicting college grade-point average. *Learning Individual Differences*, 37(1), 321-327. doi: 10.1016/j.lindif.2014.11.022
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis. A Regression-Based Approach*. 2013. New York: Guilford.
- Hodge, A. E., & Mellin, E. A. (2010). First-generation college students: The influence of family on college experience. *The Penn State McNair Journal*, 7, 120-134.
- Hoy, K. W., Tarter, C. J., & Woolfolk Hoy, A. W. (2006). Academic optimism of schools: A force for student achievement. *American Educational Research Journal*, 43(3), 425-446. doi: 10.3102/00028312043003425
- Khamis, V. (2013). The mediating effects of child strengths and hops on academic achievement for Palestinian children exposed to armed conflict. *Journal of school Educational Psychology*, 1(2), 112-121. doi: 10.1080/21683603.2013.801005
- Myers, D. G. (2004). *Exploring psychology*. Basingstoke, UK: Macmillan Publishers.
- Park, N., & Peterson, C. (2003, March 12-13). Assessment of character strengths among youth: Progress report on the values in action inventory for youth. Paper presented at the Indicators of Positive Development Conference; Child Trends. USA: Washington, D.C.

- Rand, K. L. (2009). Hope and optimism latent structures and influences on grade expectancy and academic performance. *Journal of Personality*, 77(1), 231-260. doi: 10.1111/j.1467-6494.2008.00544.x
- Rowell, L., & Hong, E. (2013). Academic motivation: Concepts, strategies, and counseling approaches. *Professional School Counseling*, 16(3), 158-171. doi: 10.5330/PSC.n.2013-16.158
- Sapio, M. (2010). Mastery goal orientation, hope, and effort among students with learning disability. Doctorate dissertation. New York, NY: Fordham University.
- Seligman, M. E., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14. doi: 10.1037/0003-066X.55.1.5
- Siddique, H. I., LaSalle-Ricci, V. H., Glass, C. R., Arnkoff, D. B., & Diaz, R. J. (2006). Worry, optimism, and expectations as predictors of anxiety and performance in the first year of law school. *Cognitive Therapy and Research*, 30(5), 667-676.
- Smith, P. A. & Hoy, W. K. (2007). Academic optimism and student achievement in urban elementary schools. *Journal of Educational Administration*, 45 (5), 556- 568. doi: 10.1108/09578230710778196
- Snyder, C. R., Lopez, S. J., Shorey, H. S., Rand, K. L. & Feldman, D. B. (2003). Hope theory, measurements, and applications to school psychology. *School Psychology Quarterly*, 18, 122-139. doi: 10.1521/scpq.18.2.122.21854
- Snyder, C. R., Cheavens, J., & Simpson, S. C. (1997). Hope: An individual motive for social commerce. *Group dynamics: Theory, research, and practice*, 1(2), 107-118. doi: 10.1037/1089-2699.1.2.107
- Simpson, S. (1999). Validation of the domain specific hope scale: Exploring hope in life domains. Doctorate Dissertation. Lawrence, KS: University of Kansas.
- Snyder, C. R., Rand, K. L., & Sigmon, D. R. (2002). Hope theory: *Handbook of positive psychology*, 257-276. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Tschannen-Moran, M., Bankole, R. A., Mitchell, R. M. & Moore, D. M., Jr., (2013). Student academic optimism: A confirmatory factor analysis. *Journal of Educational Administration*, 51(2), 150-175. Retrieved from ERIC Documents (EJ1006206).